

2. MÁJ HUDEBNÍ NAUŠKA

SVÁTEK POSTPRÁCE

Pátrání po otiscích práce v hudebních hitech národa "zlatých ručiček" z dob, kdy prý práce šlechtila.

2. Máj: Svátek postpráce

Mnoho z vás pravděpodobně slavilo, poněkud starosvětský, Svátek práce – my voláme nadšené „Ano! Slavme – čím častěji, tím lépe!“ ...oslava práce na pozadí jejího současného pojetí nám však připadá poněkud nepatřičná – přijde nám, že je potřeba se posunout dál, za práci. Posunout se za práci, tak jak ji teď známe. Proto přicházíme se Svátkem postpráce.

Chceme se posunout dál, protože se smutkem v srdci sledujeme, jak práce ničí svět – můžete namítnout, že z fyzikálního pohledu to není žádná novinka, ano, to je bez diskuze. Poodstoupíme-li však dál od entropie a podíváme-li se na dopady práce na jednotlivé lidi, mezilidské vztahy, komunity, mezinárodní vztahy, prohlubování nerovností, dopady na mimolidský svět, na nesmyslnost nebo nebezpečnost produktů lidské práce, naskytne se nám nepříliš povzbudivý výjev světa propadajícího se do hlubší a hlubší společenské a environmentální krize.

My, bytostní optimisté, ovšem věříme, že práce by svět ničit nemusela!

Abychom se mohli posunout dál, považovali jsme za nutné náležitě prozkoumat zhoubné působení práce – vrhli jsme se do studia historických -pro někoho možná překvapivých- pramenů: rozhodli jsme se podívat, jak se vztah k práci otiskuje do hudebních hitů 60., 70. a 80. let. Zkoumali jsme hity z doby, kdy tvrdě pracující lid byl neopomenutelnou, váženou a hrdou silou. Zkoumali jsme hity české, tedy hity národa pověstných zlatých ručiček. A zkoumali jsme hity, protože ty nejlépe odrážejí a tvoří masově přijímanou kulturu a s ní spojený příběh vyprávěný o světě.

I. Smysl trávení našeho času: Můj čas

Čas – mohou to být peníze, může to být prchavý moment, který nám byl darován, abychom přispěli kráse, velkoleposti a plynutí života a světa. Volba toho, jakým způsobem svůj čas budeme trávit, není bohužel vždy jen na nás. Obzvláště náročná je tato volba v kulisách vyhroceného individualistického kapitalismu a s ním spojeného hyperkonzumu, v době, kdy být znamená mít.

Žijeme ve světě, kde mnoho lidí musí dřít a trpět, aby se alespoň uživil, zatímco hrstka privilegovaných nedohlédne svého blahobytu, jenž z dřiny a utrpení mas vyrůstá. Toto absurdní nastavení je poháněné příslibem prokapání onoho blahobytu, jakožto odměny pro největší dřiče. A tak dřeme – bez ohledu na to co a jak – protože musíme a zároveň i chceme.

Píseň Můj čas začíná bolestivým uvědoměním redukce času na peníze přislíbené za vykonání úkolu v šibeničním termínu, jehož splnění je patrně i podmínkou pokračování pracovního poměru. Píseň ve vši nahotě odhaluje oddělení života a práce, která se tak stává sama sobě cílem. Píseň dále představuje strach, jakožto hlavní motivaci pracujících. Obzvláště děsivá je pasáž, kde se pracujícím nabízí méně spánku jako řešení překerní situace. Ponurá výpověď ovšem končí překvapivě optimisticky: odkazem na solidaritu pracujících, která je v předestřeném marastu komodifikované práce jediným smysluplným momentem přinášejícím naději a víru v lidství.

Můj čas,
je pouhopouhé prozatím,
můj čas,
může říct, já už neplatím.

Am
G F
G
E | Am

Můj čas,
to jsou jen chvílky takové,
můj čas
se ocit v tísní časové.

Rád, tak rád bych žil
ale mám jen v práci cíl,
a času míň, než se mi zdálo
před půl hodinou.

Am
D
F
E

Rád bych zůstal živ,
chci dýchat jako dřív,
a čekám dál,
že přece ustrneš se nade mnou.

Příteli makej, SOS,
ať jsem i zítra kým jsem dnes,
zbav mě tíhy mé, rány mé,
co nejdřív.

Am
D
F | G
Am

Příteli makej, SOS, ...
Příteli makej, píšu vzkaz, ...

Příteli makej, píšu vzkaz,
dej mi co ztrácím, dej mi čas.
Vrať mi víru mou, lásku mou
a té nejvíc.

Am
D
F | G
C

Z vlastního spánku ...
Až budeš příště v tísní sám,
kus času svého já ti dám,
a pomoc tvou ti zítra tím
oplatím.

Z vlastního spánku můžeš krást
jen času svého dej mi část,
boj s časem toužím tentokrát
neprohrát.

F
C
F | Dm
Am

II. Co se v mládí naučíš... aneb příprava na život v práci: Pátá

Účasti v pracovním procesu nás už od mala navyká škola – v současném pojetí obou institucí je bohužel nelze vnímat odděleně. Ve škole si zvykáme trávit vymezenou část našeho času shora daným způsobem. Někomu stačí tento čas jen přečkat, někdo může být ambicióznější, nedejbože svým konáním lépe zapadá do představy o projevech ideálních studujících. Takovým studujícím je pak věnována větší pozornost a mají větší šanci se posunout na pomyslném žebříčku výš a dál.

Cílem školy je identifikovat a rozvinout „silné stránky“ školených, aby měli větší šanci uchytit se na trhu práce, popřípadě je snahou zvyšovat jejich schopnost extrakce zdrojů.

Snahy dát vzdělávání jiný smysl bohužel zatím pořád naráží na realitu „dospěláckého“ života, tedy života v práci, pomocí které je možno si zajistit živobytí.

Takováto determinace je značně frustrující a může s sebou nést různé negativní jevy. Píseň Pátá popisuje životní cestu jistého Nováka, kterému v dětských letech začíná „svěží“ život právě po posledním školním zazvonění. Později, po jeho začlenění do pracovního procesu, mu už nestačí pro odfiltrování frustrace a vyvolání radosti lézt po stromech a začíná se socializovat (jako většina národa) v hospodském zařízení, můžeme sledovat jeho inklinaci k alkoholu a posléze i k domácímu násilí.

Hodina bývá dlouho trpělivá,
a potom odbíjí
PÁTÁ
a tak tu zpívám slova mlčenlivá,
o tom, že pomíjí
PÁTÁ

C | F G
C | F G
C | F G
C | F G

Hodina bývá někdy nekonečnou,
a pak už odbíjí
PÁTÁ
a proto zpívám píseň jedinečnou,
právě že pomíjí
PÁTÁ

Zvonek zvoní, škola končí,
po schodech se běží
Novák leze po jabloni
a je náhle svěží,
bláznivej den.

C
Am
C
Am
Em

Stroje stojí, směna končí,
k východu se běží
Novák v knajpě Pod jabloní
leje, ať má svěží
z života sen.

A já smíchem umírám,
kdosi mě kárá a páni,
já nenabírám neboť
PÁTÁ, právě teď odbila
PÁTÁ, právě teď odbila
PÁTÁ, právě teď odbila nám.

F
D7
C Em | Dm G
C Em | Dm G
C Em | Dm G

Stroje stojí, směna končí,
k východu se běží
Novák leje Pod jabloní
domů dojde stěží
odžít si den...

A já strachem umírám,
on mě zas kárá a páni,
nic nenamítám
neboť pátá, rána mě trefila
PÁTÁ, rána mě trefila
PÁTÁ, rána mě trefila ...

III. O nadřazenosti a užitečnosti: zpověď Inženýrská

Ve světě viděném skrze čočky ekonomického zisku, růstu, efektivity či užitku se čas od času musí ve veřejném prostoru objevit debata o užitečnosti jednotlivých oborů bádání a vzdělávání.

O oborech technických, zemědělských, lesnických nebo ekonomických se většinou nepochybuje – produkují, staví, vydělávají, ... pro dobro lidstva! – inženýři si mohou oddychnout. Horší to mají s obhajobou své existence obory zkoumající třeba vztahy – k sobě, lidem okolo, minulosti či mimolidskému světu.

V umělém mezioborovém sporu se opevňují technické a humanitní tábory a z diskuze pak zcela mizí konkrétní lidé se svými motivacemi a prožitky.

Písňová zpověď Inženýrská, vzkaz všem lidem z humanitního tábora, je dojemnou sondou do lidství promované inženýrky. Ta v ní otevřeně mluví o své matce, která se seberealizovala v inženýrčině studiu a byla jeho zásadní motivací. Inženýrka dále mluví o svých limitech chápání samotného oboru a nakonec přiznává, že by si vlastně radši zazpívala.

Zpověď inženýrky s lidskou tváří a další důkaz, že hudba spojuje.

Já studovala studovala budoucnost si budovala,
máma chtěla mít ze mě zeměměřičku. **F C**

Pak v běhu věcí nastal zlom, já došla jsem si pro diplom,
teď už mě hřeje v kapse a to těší mamičku. **B C F C**

Mé nadání je všestranné, jsem bystrá, moje sestra ne,
však strojařina potkala mě asi omylem.
Proč já na tu školu lezla, vynález nevynalezla
a nikdy nepochopím to perpetum mobile.

Promované inženýrky, sínus kosínus deskriptiva. **F**
Promované inženýrky, kdo je inženýrka at' s námi zpívá. **C**
Promování inženýři, sínus kosínus deskriptiva. **F**
Promování inženýři, hlavy studované. **C**

Nemám IQ vynálezce ani za jménem CSc.
Ráda mám hudbu, což je myslím povahový klad.
Pracujem ani nemrknem, když rýsujeme za prknem,
tak není divu, že si chceme taky zazpívat.

I když jsem v jádru technoCat, na ukčo umím zabrkat,
můj kolega zas na všelicos slušně basuje.
Ač všichni různě vzdělání, nástroje vemem do dlaní,
a budeme si hrát a zpívat, kolik nás tu je.

Promované inženýrky, ...

IV. Svět je takový, jak o něm mluvíme: Už žádná Dovolená!

Dovolená, úvazek nebo třeba dobrovolnictví – slova, která by měla z našich slovníků zmizet! Jsou dokladem našeho pokřiveného vztahu k práci:

K práci nás musí uvázat a čas, který s ní ztrácíme, si necháváme kompenzovat penězi, abychom se tak vymezili vůči dobrovolníkům, kteří něco dělají z prachsprosté vnitřní motivace. Když pak potřebujeme trochu času pro sebe nebo pro své blízké, musíme se jít o něj dovolit.

Radost z trávení času prací ve světě definovaném těmito slovy doslova čiší!

Předlohou písně Dovolená Aleše Ulma z poloviny 80. let byla skladba Felicita, v překladu „šťestí“. Na rozdíl od originálu ovšem píseň není oslavou, ale spíše lamentem. Lamentem nad vzhlížením k „fatamorgáně“ a nad stádním pojetím dovolené. Jednoduchá linka dovolená = štěstí se tak stává pichlavou ironií a kritikou způsobu, jakým trávíme svůj čas. Tato kritika navíc zůstává překvapivě nadčasovou, chorobný vztah k mýtu dovolené přečkává dekády i režimy.

Dovolená,
zlomek jednoho léta, starost i meta je
dovolená.
Než si řekneme ráno, začlo to ano, je
dovolená.
To co konečně máme i když to zklame je
dovolená,
dovolená.

Dovolená.
Z města vyjeli v zóně plechoví koně, je
dovolená.
Berem pingle a pádlo, pro dnešek padlo, je
dovolená.
Starost jak je to v módě pustíme k vodě, je
dovolená,
dovolená.

Dovolená.
Doba klidu i hrátek pokoj i zmatek, je
dovolená.
Bitva o metr půdy, oslava nudy je
dovolená.
Vše, co aniž to chápem, uteče kvapem je
dovolená,
dovolená.

Rok co rok vzhlížíme k ní,
ač víme, jak záhy nám vypršet má.
Nejkratší dny ze všech dní, má dovolená.
Jdem na ní s vírou a fit,
a leckdy se vrátíme na kolenou
škoda že nelze si vzít pak dovolenou.

Dovolená
tahle fatamorgána, cennost a mana je
dovolená
čas kdy času je moře, to co se zvoře je
dovolená
čeho vždycky je málo, co by se bralo je
dovolená,
dovolená.

Dovolená
to co pěstujem léta, starost i meta je
dovolená
to co zabratí dá ti, za co se platí je
dovolená
všechno na co je nárok jen jednou za rok je
dovolená,
dovolená.

Rok co rok vzhlížíme k ní,
ač víme, jak záhy nám vypršet má.
Nejkratší dny ze všech dní, má dovolená.
Jdem na ní s vírou a fit,
a leckdy se vrátíme na kolenou
škoda že nelze si vzít pak dovolenou.

G | Em | Am | D

V. Robotizace a emancipace, jak se to rýmuje!

Bouřlivý rozvoj technologií slibuje osvobodit lidi všech genderů, tvarů a barev od lopotivého předurčení. Nenaplňující práci pomalu zvoní hrana, armády pracovních robotů se šikují ke službě a lidé vyhlíží svobodu...ach!

Technooptimistická utopie nás však staví před dvě kruciální otázky (a dvě kruciální podotázky):

1. Komu budou patřit prácechtiví roboti?

(A budou plebsu k mání?)

2. Máme dostatek materiálu potřebného pro neustálý růst robotické síly?

(A co na to neviditelná ruka trhu?)

Poněkud pesimistickou odpověď na výše položené otázky přináší píseň o kovářčině víle: Kovářka se po kovech marně shání a víla-robot vůbec není k mání :(

Sen o porážce Muže a kýžené nápravě globálních nerovností s pomocí všespásné technologie se tak opět rozplývá, nepřekvapivě v parátech kapitálu a strategického vlastnictví surovin.

Emancipace a konec práce se odkládá a my si zatím můžeme představovat, „co bych, kdybych“.

Kdybych byla kovářkou
Měla její sílu
Hnána Muže porážkou
Ukula bych si vílu!

G | F | C | G

Marně výheň roztápím
Marně kovy sháním
To já se spíš utrápím
Ta víla není k mání

Víla z jisker zrozená
A z drahejších kovů
Zněla by mi jak ozvěna
Každý večer znovu

Víla z jisker zrozená
A z drahejších kovů
Zněla by mi jak ozvěna
Každý večer znovu

Marně výheň roztápím
Marně kovy sháním
To já se spíš utrápím
Ta víla není k mání

F | G | F | G

G | F | C | G

Kdybych byla kovářkou
Měla její sílu
Hnána Muže porážkou
Ukula bych vílu
Hnána Muže porážkou
Ukula bych vílu
Hnána Muže porážkou
Ukula bych vílu!

Víla z jisker zrozená
A z drahejších kovů
Zněla by mi jak ozvěna
Každý večer znovu

VI. Falešní hrdinové a příběhy: Čaroděj Dobroděj

Když se budeš snažit, tak to dokážeš! Jó, Renča Kellnerovic, poctivě a hodně makala, a jak se teďka má! Bohatí lidé umí na rozdíl od chudých zacházet s penězi a navíc jsou nezkorumpovatelní, protože peněz mají dost! Netrestejme úspěšné (bohaté) za jejich úspěch a něco z jejich úspěchu (bohatství) prokape i k těm míň úspěšným (chudým)!

Krásné a motivační příběhy o krásných a motivovaných lidech posloucháme od mala. Většině z nás je ale po čase jasné, že někde tam za rohem dospělosti (rozuměj nutnosti zajistit si živobytí) čeká škaredá a demotivující realita.

Sociální balada Čaroděj Dobroděj vypráví příběh úspěšného miliardáře (v CZK 20. let 21. století), v jehož portfoliu můžeme nalézt sektor nemovitostí (království půl), potravinářský (prostřený stůl), mediální (křišťálová koule) i energetický (mávne a je noc) – je zjevné, že lidem dává, vše co potřebují. Jeho úspěch je dáván mládeži za vzor (děti očka poulí) a je branou k srdci žen (Princeznička...).

Balada však neváhá strhnout líbivou zástěrku a postupně odhaluje temnou stránku oslavovaného úspěchu: koncentrace moci ekonomické jde ruku v ruce s mocí politickou – vyměnit krále není pro čaroděje problém a sami králové mu prozíravě jdou na ruku (nosí mu vejce). Čaroděj a králové jakoby ve své bohorovnosti ani nevnímali, že lid vše vidí, a že v každém na podnosu přineseném vejci se skrývá další spravedlivě rozhořčený smrtelník...

Rozuzlení balady se nese v burčujícím duchu: Sejdeme se na náměstí!

Čaroděj Dobroděj, má království půl

B | B | F | F

Čaroděj Dobroděj, má velikou moc

Čaroděj Dobroděj, má prostřený stůl

B | B | F | F

Čaroděj Dobroděj, mávne a je noc

Mávne holí, holub letí

B | F

Vymění za krále eso,

Mávne dvakrát, druhý, třetí

B | F

Králové mu vejce nesou,

Úsměv dětí čaroděj má rád

Eb | F | B

Z vajíčka však vylíhnu se já!

Čaroděj Dobroděj, plášť ze zlatých hvězd

Čaroděj Darmoděj, jen to na nás hrál

Čaroděj Dobroděj, zlatem kryje čest

Čaroděj Darmoděj, pojd', proč by ses bál

Křišťálovou koulí koulí

Nedá lidem jentak štěstí

Děti ztichnou, očka poulí

Přijď si pro něj na náměstí

Princezničku pohladí, jdou spát...

Každému z něj bude muset dát...

On je můj pán a já jsem pouhý pomocník

Eb | F | B

Holoubci vzlétli

Dm

A já tu sním o tom, že smím

Eb

Kouzlit sám, sto míčů mám

F

v dolarech

VII. Nespravedlnosti je třeba vzdorovat: Proti všemu

Nerovnost v příjmech z práce a z vlastnictví dosahuje groteskních rozměrů. Existují celé vrstvy lidí, které si nemohou zajistit živobytí prací, i když pro někoho pracují v podstatě pořád. Vedle toho nejbohatší člověk na světě pohádkově bohatne díky vlastnictví několika luxusních značek, jimiž opatřené zboží si kupují jiní bohatí lidé.

Situace má – jak již víme – jednoduché vysvětlení: Superboháč na sobě maká a je dobrý v tom, co dělá, ostatní se nesnažili dost...

Rozluštění záhady trvanlivosti tohoto „argumentu“ je v nedohlednu, proto jsme se rozhodli věnovat se spíše zkoumání dopadů této situace na náladu ve společnosti.

Protestsong Proti všemu přináší několik palčivých témat, jež nenechávají lid klidným – výčet samozřejmě (jak ostatně naznačuje název protestsongu) není vyčerpávající, ale pro uilustraci toho, z kolika a jak různých stran nerovnost a nespravedlnost atakuje sociální smír, snad postačí.

Proti autům, proti jmění,	G D	My jsme ti stoprocentně rozhněvaní lidi,	G C G
Proti datům, proti mzdění,	D G	my máme v srdci vzdor a v oku plno zloby,	G A D
Proti době, proti strachům,		ta naše píseň burcuje a potlesk sklídí	H C
Proti módě, proti frakům,		od těch na koho padla tíha doby.	D D7
Proti pánům, proti pannám,			
Proti plánům, proti stranám,		My jsme těch 90 procent rozhněvaných!	G C G
Proti prachům, proti drátu,		A není radno si s námi zahrávat!	G A D
Proti čachrům, proti státu,		Nepodceňujte sílu nás všech malých,	H C
		protože my se dovedeme smát.	D D7
Proti sněmu, proti dýmu,	G		
Proti všemu protivnému	C	Víme, že smích ten dělá z lidí obry.	H Em
Proti dolu, žádné meče,	A	A z malejch dětí staví armády.	A D
Proti tomu, kdo nepeče.	D	Von totiž smích je neskonale dobrý.	G C G
		Není však dobrý mít ho za zády.	C D G
Proti autům, ...	G D		
..., proti státu,	D G		
Proti sněmu, proti dýmu,	G	>> Více Proti naleznete v Příloze I.	
Proti všemu protivnému	C		
Proti dolu, proti meči	A		
Proti tomu, kdo NE péči.	D		
Proti těm, co přes protesty	A C		
Mluví stále, ale z cesty	D D7		

VIII. Jiné pojetí práce: radost z věcí Dělání

Budoucnost práce? Více práce za míň peněz! ...ano, v současném kontextu takové prohlášení nezní zrovna lákavě, ale zkusme dát na chvíli všechnu moc imaginaci! Nechme se unést představou, že budeme trávit svůj čas činnostmi, které dělají ostatním radost nebo jsou jim ku prospěchu, navíc bez nutnosti finanční kompenzace. Nechme se touto představou unést, protože pokud si budeme schopni jinou budoucnost představit, můžeme k ní i směle směřovat.

Nechť nás práce naplňuje, je smysluplná a důstojná!

Když máš srdce zjihlé, když máš potíže,
Přírodó se vydé, do hor, do níže,
Výšlapu se nebát, hurá na výlet,
žal se krásně vstřebá, začni s tím teď hned,
začni s tím teď hned.

G | C
G | C
Am | D | G | Em
Am | D | G | G7
C | D | G

Když máš srdce zjihlé, když máš potíže,
Umčo léčí krychle, polib malíře,
zazpívej si třeba, pak posprejuj zeď,
žal se krásně vstřebá, začni s tím hned teď,
začni s tím hned teď.

Dělání, post-dělání, všechny smutky zahání,
Dělání, post-dělání je lék.
Dělání, post-dělání, to nám úsměv zachrání,
Dělání, post-dělání je lék.

C | D | G | C
Am | D | G
C | D | G | C
Am | D | G

Když máš srdce zjihlé, když máš potíže,
Radost dávej jídlem, chystej talíře,
Upeč třeba chleba, na něj namaž med*,
žal se krásně vstřebá, začni s tím teď hned,
začni s tím teď hned.

*řeč je samozřejmě o rostlinné verzi medu

Když máš srdce zjihlé, když máš potíže,
Žij pro komunitu, rány olíže,
Péči zpátky jí dát, něco posdílet,
žal se krásně vstřebá, začni s tím teď hned,
začni s tím teď hned.

Dělání, post-dělání, ...

Dělání. Utáhni ten Svěrák! Uhlíř staví milíře.

Příloha I.

Proti autům,
proti jmění,
Proti datům,
proti mzdění,
Proti době,
proti strachům,
Proti módě,
proti frakům,
Proti pánům,
proti pannám,
Proti plánům,
proti stranám,
Proti prachům,
proti drátu,
Proti čachrům,
proti státu,
Proti sněmu,
proti dýmu,
Proti všemu protivnému
Proti dolu,
žádné meče,
Proti tomu, kdo nepeče.

Především proti autům typu SUV, která patří do jámy, obecně pak proti hegemonii automobilové kultury.
Především proti nestoudnosti jmění nejbohatšího 1% lidí, obecně pak proti hromadění a konzumerismu.
Především proti datům o nás, která se stávají obchodním artiklem, obecně pak proti koncentraci moci s daty spojené.
viz heslo „mzdění“ Čeština 2.0
Především proti délce doby pracovní, obecně pak proti kapitalocénu.
Jako nástroji ovládnání mas.
Především proti značkám šijícím v Rana Plaza, konkrétně pak proti fast fashion.
Především ropných břidlic, ale také proti frakům jako symbolu společenské nadřazenosti.
Však víte...patriarchát.
Které reprodukuje patriarchální vzorce – žena na postu ministrině obrany není něco, co by měl feminismus oslavovat.
Především proti plánům strategickým, obecně pak i proti všem ostatním, protože plánování je od slova plano.
Především proti vyprázdněným stranám politickým, obecně pak proti dualistickému pohledu na svět.
Proti prachům jako cíli.
Bránícímu průchodu přes hranice státu. Pryč s pevností Evropa!
Proti netransparentnosti jakožto sjednocujícímu principu konání všech našich vlád.
Podbízejícímu se nadnárodnímu korporátu.
Který nám dává možnost účastnit se politiky jen jednou za čtyři roky.
Konkrétně proti vyjímce pro elektrárnu Chvaletice, obecně proti všem nebezpečným emisím.
Ano.
Především proti dolům uhelným, obecně pak proti přístupu k přírodě jako ke zdroji.
Proti výrobě zbraní, proti válce a násilí.
Pečení = symbol reproduktivní práce.

Čeština 2.0

Mzdění

Pomocí mzdy a její korekce zabraňovat snahám o změnu nepříznivého statu quo.

Příklad: „Chtěli jsme čtyřdenní pracovní týden, ale zamzdili nás - zvýšili nám měsíční mzdu.“

Příklad: „Přáli jsme si dělat práci, která neničí svět, ale zamzdili nás zvýšenou úkolovkou.“

>> nazemi.cz/prace

